

ELSSCHOT, Willem, pseudoniem van Alfons Jozef de Ridder, dichter en prozaïst (Antwerpen 7 mei 1882 - Antwerpen 31 mei 1960).

Na enkele jaren het atheneum te hebben bezocht studeerde hij van 1901 tot '04 aan de Handelshoogeschool te Antwerpen. Was werkzaam op handelskantoren te Antwerpen, Parijs (1907) en Rotterdam (1908-'12); daarna te Brussel, waar hij met vrienden het publiciteitstijdschrift *Revue Continentale Illustrée* oprichtte. Na de Eerste Wereldoorlog stichtte hij met zijn vriend L. Leclercq het reclamebureau *La Propagande Commerciale*, Leclercq et De Ridder. In 1931 begon hij een eigen reclamebureau te Antwerpen, dat hij tot zijn dood zou blijven leiden.

Onder invloed van Pol de Mont, zijn leraar Nederlands aan het atheneum, werd zijn belangstelling voor eigen taal en literatuur gewekt en werd hij een vurig flamingant. Met medeleerlingen stichtte hij toen reeds een literaire kring, *Flandria*, terwijl hij na het atheneum tot de stichters van het tweemaandelijks tijdschrift *De Alvoorder* (1900-'01) behoorde. O.l.v. Frans Franck vergaderden de re-

dactieleden in De Kapel op de Falconrui, waar de basis werd gelegd voor een intense artistieke activiteit te Antwerpen. In dit tijdschrift en in De Arbeid (onder redactie van E. Thorn Prikker) publiceerde Elsschot zijn eerste verzen. Na de Eerste Wereldoorlog was hij nog een tijdlang Antwerps

BORMS

Ik zag naar de plaats des gericht: daar was de boosheid.

PREDIKER III: 16

Al uwe minnaars hebben u vergeten.

JEREMIA XXX: 14

Gij zijt mij vreemd geweest, vermetele oude vriend,
maar dat gij Neerlands vaan manmoedig hebt gediend
dat weet ik niettemin zoals 't een ieder weet
die nu, in dit ons Land, zijn brood in schaamte eet.

Voor rechters-soldeniers, beroepen door de Staat,
is het u dan vergaan zoals het dapperen gaat.
En de Regent keek toe, stilzwijgend, onverstoord,
maar nam zijn pen niet op voor 't schrijven van één woord.

Uw gratie lag gereed voor 't buigen van uw nek,
voor 't beven van uw lip, voor 't eten van uw drek.
Goddank, gij hebt dat tuig misprijzend genegeerd
en noch uw dierbaar volk noch uwe naam onteerd.

Dat kon, dat wilde of dorst men niet verstaan.
Men riep het peloton en 't peloton trad aan.
Maar dat het salvo, dat finaal is losgebrand,
ons allen heeft geraakt, dat voelt heel Vlaanderland.

En dat geen enkele stem tot u is opgegaan
toen ieder in zijn geest u voor die muur zag staan.
De Paus heeft niet geroerd, wij allen zwegen stil
als was die snoode daad des Heeren eigen wil.

Een ieder zwoer bij God: „Ik heb hem niet gekend,
die oude, door de pest geslagen krukkenvent.”
O lafheid ongehoord, o niet te delgen schand,
waarvan 't infame merk ons op het voorhoofd brandt.

Nog glom een laatste sprank: Oranje's vrome telg
verheft des Zwijgers stem en schut die stoere Belg.
Uw nood, helaas, drong niet tot in de troonzaal door:
wie eenmaal is gedoemd vindt nergens meer gehoor.

Al werd uw oude romp in allerijl vermoord,
de echo van uw stem wordt door geen schot gesmoord.
En wat van u resteert wordt éénmaal, naar de Wet
van Vlaanderens eergevoel, met staatsie bijgezet.

Voorop de Kardinaal, gedost in vol ornaat.
Herzegend en verkist zijt gij zijn kameraad.
Hij zal, na 't eersaluut, liturgisch henengaan:
en zo heeft dan het Land postuum zijn plicht gedaan.

OPDRACHT:

Gij dacht, o lijdzaam volk, dat 't gruwelijk getij
der oude tyrannie voor immer was voorbij.
Weet nu dan dat uw stem door niemand wordt aanhoord,
Zoolang gij stamelend bidt of bedelt bij de poort.

Antwerpen 1947

correspondent voor de Nieuwe Rotterdamse Courant, doch daarna zou de idealistische flamingent wijken voor de koele zakenman en publiciteitsagent. Toch bleef hij zijn Vlaamse idealen trouw en als prozaschrijver zou hij later in Lijmen en Het Been in de figuur van Frans Laarmans het type van de romantische „Vliegt de Blauwvoetflamingant” uit zijn jeugdijaren nog eens oproepen, terwijl in 1947 zijn revolutionair flamingantisme nog eens oplaaide in een huldegedicht aan Borms, wiens executie hem inspireerde tot een striemende aanklacht tegen het onbegrip voor de Vlaamse noden (Verz. Werk, p. 749-750). Met zijn schrijnende, vaak zelfs wrange en opstandige verzen en zijn realistische, sterk autobiografisch geïnspireerde verhalen, waarin de illusies en ontgoochelingen van de kleine burgerman worden getekend, heeft hij een van de oorspronkelijkste bijdragen geleverd tot de moderne Nederlandse literatuur. Het is echter slechts aan de invloed van het tijdschrift Forum en de bemoeiingen van zijn vrienden Ary Delen en Jan Greshoff te danken, dat zijn zakelijke verteltrant, zijn gebalde verhaalvorm en zijn ironische en cynische spot weerklank en uiteindelijk algehele erkenning en waardering in Noord- en Zuid-Nederland vonden.

WERKEN: *Villa des Roses* (1913); - *Een ontgoocheling* (1921); - *De verlossing* (1921); - *Lijmen* (1924); - *Kaas* (1933); - *Verzen van vroeger* (1934); - *Tsjip* (1934); - *Pensioen* (1937); - *Het been* (1938); - *De leeuwentemmer* (1940); - *Het tankschip* (1942); - *Verzen* (1943); - *Het dwaallicht* (1946); - *Verzameld werk* (1957).
LITERATUUR: Fr. Smits, *Willem Elsschot. Zijn leven, zijn werk en zijn betekenis als prozaïst en dichter* (1942; 1952 tweede uitgave); - Fr. Buyens, *Willem Elsschot. Een inleiding tot zijn werk* (1951); - Elsschotnummer van *Groot Nederland* (juli 1957); - B.F. van Vlieden, *Willem Elsschot* (Ontmoetingen, 1958); - G. Stuiveling, *Willem Elsschot* (Monografieën over Vlaamse Letterkunde, 1960).

RAYMOND VERVLIET